

De deugdzaame zoon en de edelmoedige vrienden : toneelspel

<https://hdl.handle.net/1874/367455>

**BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT**

1929

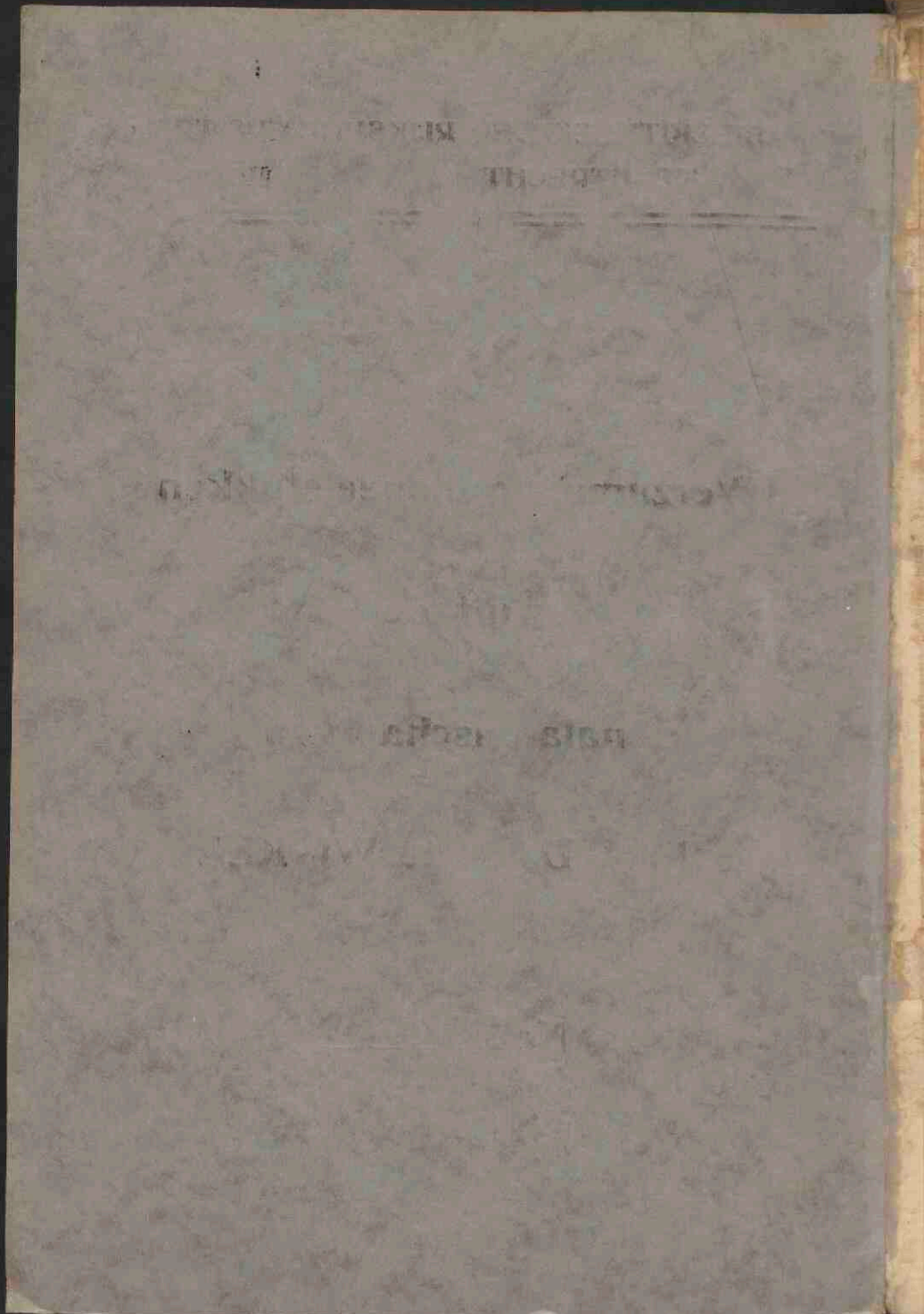
Verzameling tooneelstukken

uit de

nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 230

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

BY NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES

VOLUME I

BOSTON

Dr. J. C. Winkel
N. 1073

Van den aiteir.

DE
DEUGDZAAME ZOON
ENDE
EDELMOEDIGE VRINDEN.
TOONEELSPEL.

DE
DEUGDAME ZON

en

EDELMEDIGE VRINDEN

T O N E R R E E

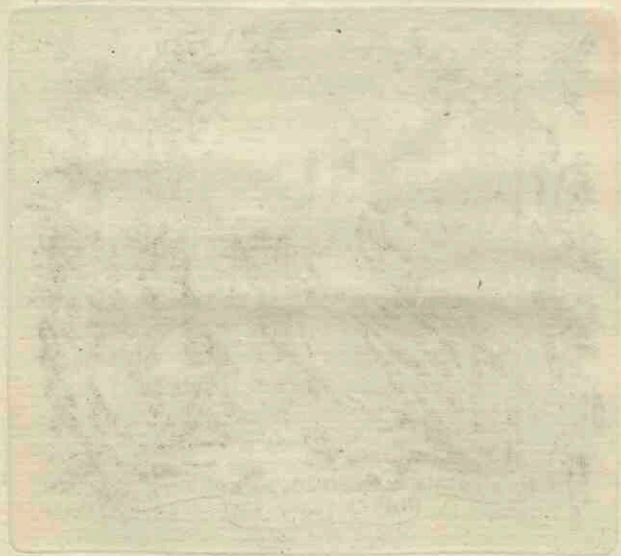
18

DE OUDEREN VAN DE ZAKEN

1805

DE OUDEREN VAN DE ZAKEN

DE OUDEREN VAN DE ZAKEN

DE OUDEREN VAN DE ZAKEN

DE OUDEREN VAN DE ZAKEN

DE OUDEREN VAN DE ZAKEN

18

A A N D E
Z A N G G O D I N N E N .

Ontfangt myn hulde en dank, geliefde Zanggodinnen!
Voor uwe aan my bewezen gunst;
Voor uw geleide op 't spoor der kunst;
Voor alles wat my ooit uw byzyn deed beminnen.
Heb ik myn vlyt voor u besteed,
Heb ik in uwen dienst gezweet,
Thans word ik huijvig; 'k moet voortaan den arbeid slaaken,
Een' arbeid, die me altoos en streelde en kon vermaaken.
Door pynen afgemat, ligt, in myn' ouderdom,
De lier geheel ontsnaard; de vingers worden krom;
De lust is uitgedoofd; de denkkraacht gantsch verdwenen;
By u voegt vrolykheid; geen kennen, klaagen, steenen.
'k Vernoeg my mer de lauwrn, die
Ik my door u geschonken zie.
Mogt ik somtyds een kransje op uwe schedels drukken,
De schoonste bloemtjes wist ik echter niet te plukken;
Gy waart nogthans vernoegd, en weest my nimmer af,
Wanneer ik de eëlste, die ik vinden konde, u gaf.
Nu tast ik rond, gelyk de blinden,
En kan niets uwer waardig vinden.
Vergunt my dan, daar ik myne onnagt u bely',
Dat ik dit laatste bloemtje, al is 't gering, u wy'.
Vaart wel, geliefde Zanggodinnen!
Schoon ik uw' dienst verlaat, 'k blyf echter u beminnen.

HARMANUS ASSCHENBERGH.

V O O R B E R I C H T.

Dit TOONRELSPEL is zyne geboorte verschuldigd aan een vriendelyk gesprek, in den jaare 1747 gehouden, met wylen den letterkundigen Heer JOAN CHRISTIAAN CUNO. Zyn Ed. verhaalde my een' heereyken Hoogduitschen Lierzang (*) geleezen te hebben, waarvan hy my den zaakelyken inhoud mededeelde. Het onderwerp was zo treffend, dat ik, uit het verhaal van zyn Ed. een vaers vervaardigde, waarin ik niet ongelukkig geslaagd ben. Een voornaam Boekhandelaar verzocht my om het in een periodiek werk, 't welk by hem uitgegeeven wierd, te mogen plaatsen, 't welk ik hem vergunde: doch het is, door de grilligheid van 't lot, by hem verloren geraakt, en nooit weder te recht gekomen. Dit speet my zeer, omdat ik 'er geen ander afschrift van had, en uit myn geheugen was het verdwenen. Ik kon mynen lust, om hetzelfde nogmaals op te vatten, niet wederstaan, en waagde het, (in plaats van een vaers,) daarvan een Tooneelspel in drie Bedryven te vervaardigen. Dit heb ik, met zaaken en personen, moeten vullen, die 't best met myn oogmerk strookten en niet onze zeden overeenkwamen. Ik heb het niet gedicht met oogmerk om het in 't licht te geeven, maar alleen voor eigen liefhebbery, en om de tederheid van het onderwerp. Ik heb het in myne byzondere Genootschappen, en vervolgens aan verscheidene Dichters en kundige Liefhebbers voorgeleezen, die my allen tot de uitgave daarvan aanspoorden: doch ik heb 'er niet toe kunnen

(*) Deze Lierzang is gebleken te zyn van den grooten GEL-
LERI, en te vinden in de Nederduitsche uitgave van zyne Fabe-
len en Vertelzels, 2de Deel, Bladzijde 155. onder den naam van
ALCEST.

V O O R B E R I C H T.

nen besluiten; moogelyk my-zelfen te véél wantrouwende.

Myn byzondere kunstvrind, wylen de Welëdele Heer Mr. E. G. VAN BEAUMONT, (één der Heeren Gecommitteerden tot de zaaken van den Schouwbürg,) en myn kunstgenóót H. J. ROULLAUD, hadden gaarne gezien dat ik het den Schouwbürg had opgeöfferd. Dit heb ik beleefidelyk geweigerd, eensdeels om de voorgemelde reden; ten anderen omdat ik het te stil voor het Tooneel oordeelde, waaröp men thans niets begeert te zien dan Stukken vol gewoel. De meeste beroemde en verhevene *Treurspellen*, die men, voorheen, met alle graante, in volle Schouwbürgen zag vertoonen, moet men achter de bank werpen en niet ten voorschyne brengen, of de Schouwbürg is ledig. *Tooneelspellen*, hoe vol zedeleer ze ook mogen zyn, begeert men niet te zien, zo dezelve niet tevens woelen. Dus zyn de tyden, dus zyn de sijnaken veranderd!

Na het overlyden van alle de Leden van myn Kunstgenootschap onder de zinspreuk: *Oefening beschaaft de Kunsten*, zynde de Heeren PATER, HARTSEN, LUTKEMAN en ROULLAUD, (in wier omgang ik my meer dan dertig jaären heb moogen verlustigen, en wier nagedachtenis, zo lang ik levee, my zal dierbaar zyn,) heb ik den arbeid voor het Tooneel, voor altoos, vaar wel gezegd, en geef dus, op gestadig aandringen, dit Tooneelspel in 't licht, als het laatste dat van my te wachten is. Ik heb het aan myn' kunstvrind P. J. UYLENBROEK, op zyn verzoek, ter hand gesteld, om het ter drukpersfe te geeven. Waare het onder my gebleven, de kunst had 'er niets by verloren. Voor het goede dat 'er in gevonden mogt worden begeer ik geen lof; voor het gebrekkige verzoek ik veröchooning.

P E R S O O N E N.

JAKOB, *een Koopman.*

HENRIK, *Zoon van JAKOB, en Minnaar van SOFIA.*

ARNOLDUS, *Vriend van JAKOB en HENRIK.*

FREDRIK, }
RUDOLF, } *Schmiddeijchers van JAKOB.*

SOFIA, *Dochter van RUDOLF, en Minnares van
HENRIK.*

ANNA, *Meid van RUDOLF.*

IDA, *Meid van JAKOB.*

DIRK, *Knecht van JAKOB.*

WIEBE LOLKES, *een Bootsgezel.*

Het TOONEEL is te AMSTERDAM.

Het eerste en derde Bedryf in 't huis van

JAKOB, en het tweede Bedryf in 't

huis van RUDOLF.

D E
DEUGDZAAME ZOON

E N D E

EDELMOEDIGE VRINDEN.

T O O N E E L S P E L.

E E R S T E B E D R Y F.

E E R S T E T O O N E E L.

HENRIK, *alleen.*

De droefheid, die myn ziel op 't felst heeft neêrgeflagen,
De smart, die my beformt, de rampen, die my plaagen,
't Baart alles onrust in myn' afgematten geest!
Waar vind hy rust of vreugd, die niets dan onheil vrees?
Ach, schreit, myne oogen! schreit; of dit u troost kon geevent!
Maar neen, my is geen troost meer overig gebleven:
Het voorbeeld van de trouw, myn vader, al myn vreugd,
Smaakt, door het wankel lot, de bitterste ongeneugt!
En ik....

T W E E D E T O O N E E L.

ARNOLDUS, HENRIK.

ARNOLDUS.

Wel, Henrik! hoe dus droevig en verlegen?
Wat deert u? meld me uw smart; waarom my die verzweege?

A

Mis-

2 DE DEUGDZAAME ZOON.

Mistrouwt ge uw' halsvrind? mag ik de oorzaak van uw leed
 Niet weeten, daar gy myne oprechtheid t'uwarts weet?
 Wat onvoorziene ramp heeft u dus neêrgeflagen?
 Wat yslyk onheil doet u weenen, zuchten, klaagen?
 Meld my uw ongeval, hoe zwaar 't ook weezen mag;
 Zeg my wat u ontroert.

HENRIK.

't Is my onmooglyk; ach!

ARNOLDUS.

Onmooglyk! kan het zyn! durst gy uw' vrind mistrouwen?
 Durst ge op de vrindschap, die 'k u toedraag, niet meer bou-
 Ik merk dat myne komst u met verbaazing treft, (wen?
 Offchoon myn hart daarvan de reden niet bezeit.
 Ik stel myn grootste vreugde in u ten dienst te weezen,
 Maar gy schynt op dit uur voor myn gezicht te vreezen:
 Baart u myn byzyn zulk een groot verdriet? welkân!
 'k Zal u niet hindren, maar u straks daarvan ontslaan.

HENRIK.

Ach, blyf, myn Hartvrind! blyf; heb deernis met myn smarte;
 Verschoon de ontfeltenis van myn gefolterd harte:
 Een onherstelbre slag, die my op 't selfe ontroert,
 Heeft myne ontruste ziel als uit zichzelf gevoerd.
 Ik ken uwe eedle trouw; ik acht haar hoog; myn zorgen,
 Myn droevig hartewee, 'k hou niets voor u verborgen:
 Leen me een meêdoogend oor; hoor myn verdriet, myn kruis,
 En d'alte bittren val van ons beklaglyk huis.
 Myn vader, in een' poel van tegenheên gedompeld,
 Door 't koopgeluk misleid, door rampen overrompeld,
 Door

T O O N E E L S P E L . 3

Door fchade op fchaê gedrukt, door flag op flag beknelde,
 Ziet zyn geluk vergaan, zyn' welvaart weggefelde.
 Hy, al te goed van hart, dóóreerlyk, vol vertrouwen,
 Dacht steeds, in elk, zyn deugd, zyn eerlykheid te aanschou-
 Hy, die, toen hy begon, een' grooten fom bezat, (wen-
 Den handel, door zyn geld, vol moeds heeft aangevat,
 Zag, door zyn naarftigheid, zyn oogmerk steeds gelukken,
 En mogt gewenschte vrucht van zynen arbeid plukken:
 All' wat hy ondernam, hoe 't ook mogt zyn, myn Vrind!
 'tSlaagde alles naar zyn' wensch, 'tging alles voor den wind:
 Maar wyl zyn eigen geld te kort fchoot, om zyn zaaken
 Meer uit te breiden, en zyn' handel groot te maaken,
 Vroeg hy, op intrest, noch twee tonnen goude; en zag
 Zich daadlyk deezen fom befchikt op éénen dag.
 'tGing een' geruimentyd nog voorwaarts, naar zyn wenschen;
 Hy dacht zichzelf te zyn de heilrykfte aller menfchen.
 Maar 't wankel kooppeluk verkeerde eensflags, Mynheer!
 En stortte ons, onverhoeds, in 't yslykfte onheil neêr.
 Van negen fchepen, daar zyn voordeel meê moest komen,
 Zyn zes door storm vergaan, en drie door list genomen:
 De menfchen, daar zyn deugd te hoog op heeft gebouwd,
 Te veel meê had gewaagd, te fterk op had vertrouwd,
 Zyn, tot ons ongeluk, bankroet: 't is all' verlopen,
 En niets is meer voor ons dan 's Hemels hulp te hoopen:
 Ja, zonder wonderwerk is 't vast met ons gedaan.
 Zie daar, myn waarde Vrind! 'k heb 't all' u doen verftaan.

ARNOLDUS.

Ik deel in uwe fmart; maar meld my, zonder fchroomen,
 A 2 Van

4 DE DEUGDZAAME ZOON.

Van wien uw vader 't geld op intrest heeft genomen:
Mischien zal....

HENRIK.

De eene helst heeft hy van Frederik,
En de andre van Rudolf; ach! ieder baart my schrik!
Myn' vaders schade kwam hen naauwelyks ter ooren,
Of ieder valt ons aan: men wil geen reden hooren:
Elk hunner eischt dat straks het opgeschoten geld,
Het mooge ook gaan zo 't will', hen weêr word' toegeteld.
Myn dierbre vader, gantsch onmagtig 't weêr te geeven, (ven,
Word steeds door droefheid, vrees en doodschen angst gedre-
Wyl hy bedreigd word, zo 't deez' dag niet word voldaan,
Dat hy de grootste schande en smaad zal ondergaan.
Gy weet hoe Rudolfs telg, zo vol bekoorlykheden,
Sofia, al myn lust, van my word aanbeden;
Gy weet hoe ik die schoone, om haare deugd, waardeer;
Maar al myn hoop op haar is vruchteloos, Mynbeer:
Haar vader heeft deez' dag, door gramschap aangedreven,
De hand me ontzegt, die al de vreugd was van myn leven.
Dus z'e ik my beroofd van 't voorwerp myner min:
Nu ons 't geluk begeeft, derf ik myn hartvriendin.
Wat blyft ons ovrig? ach! wat zal men onderwinden!

ARNOLDUS.

Ben ik in staat om u te helpen, dierbre Vrinden!
Spreek slechts een enkel woord: ik offer, bly van hart,
Aan u myn' trouwen dienst tot mindring van uw smart.
Gy kent myn levenswyz', 'k ben altoos zonder schulden:
Van myn bezitting biede ik honderd duizend gulden

U

T O O N E E L S P E L . 5

U aan tot uw gebruik, en hoop dat eens 't geluk
 U en uw' vader geeve eene uitkomst in den druk.
 Tracht midlerwyl Rudolf en Fredrik te overreedē,
 En stel hen met de helft, kan 't zyn, voor eerst te vreden;
 Zo komt licht de andre helft daarna. . . .

HENRIK.

Hou op, Mynheer!

Uwe edelmoedigheid, uw vrindschap schraagt onze eer.
 Maar, waarde Vrind! 'k zal nooit myn' vader overhaalen,
 Om iets te erlangen, 't geen hy nimmer kan betaalen.
 Zyn deugdzaam hart heeft steeds een' afschrik van bedrog!
 Nooit zal hy dit bestaan; behou het uwe toch.
 Zoud gy hem dienst doen, en uzelv' van 't uwe ontblooten?
 Dees daad zou nog zyn' druk, zyn hartewee vergrooten,
 En de alte felle smart, de bitterste ongenaê. . . .

D E R D E T O O N E E L .

HENRIK, ARNOLDUS, DIRK.

DIRK, tegen Henrik.

Heer Frederik wenscht u terstond te spreken.

HENRIK.

Ga,

Zeg dat ik hem verwacht.

Dirk binnen.

Ik ben geheel verlagen.

Nu moet ik weêr zyn schimp, zyn wreed verwyt verdraagen:

Want hy, hy oordeelt slechts naar d'outerlyken schyn.

'k Zal van zyn spoorloosheid het droevig voorwerp zyn.

6 DE DEUGDZAAME ZOON.

ARNOLDUS.

Gy weet myn aanbod.

HENRIK.

Ach! dat aanbod doet my vreezen.

ARNOLDUS.

Maak daar gebruik van, of gy zult myn vrind niet wezen.

VIERDE TOONEEL.

FREDRIK, ARNOLDUS, HENRIK.

FREDRIK, *tegen Henrik.*

Hoe drommel heb ik 't hier! dryft Dirk den spot met my?
Je vader is het, dien ik spreken moet; maar jy,
Jy, jonker Windbuil! zeg waar dat hy is gebleven:
Jy moet terstond daarvan my onderrichting geeven.

HENRIK.

Hy, door den nood geprangd, voor elks gezicht beducht,
Zoekt, voor zyn droeve ziel, verlichting door gezucht.
Hy is, in eenzaamheid, in zyn vertrek geweken,
Daar hy in traanen finelt, die my het harte breeken.

FREDRIK.

Loop, Huilebalk! meen jy dat ik my daaraan floor?
Ik wil hem spreken; is hy áchter, roep hem vóór,

Henrik binnen.

ARNOLDUS.

Mynheer, uw handelwys gaat boven het betaamen:
Gy hoorde u in uw hart om uw gedrag te schaamen.

FRE+

FREDRIK.

En jy, schaam jy je zelf dat jy myn daad verfoeit,
 En dat jy, ongevraagd, jou met myn zaak bemoeit,
 Kyk! deeze snapper durft me in myn belangen flooren,
 En my zyn lesfen, als een Seneca, doen hooren.
 Maar, Vrind! het fchort jou daar men de osfen dolt; dat's klaar:
 De wysheid is by jou van huis, jou Babbelaar!

ARNOLDUS.

By u zyn wysheid, eer en medely' verdwenen,
 En driftig onverftand is in hun plaats verſchenen:
 Uw lompe trotsheid, daar ge een' droeven meê vervaart,
 Maakt u, ô haatlyk Mensch! met recht elks afkeer waard'.
 Daar komt heer Jakob met zyn' zoon....

FREDRIK.

Ja, laat hem komen:
 *k Zal hem, zo hy niet ſchiët, doen van den drommel droomen.

V T F D E T O O N E E L.

FREDRIK, ARNOLDUS, JAKOB, HENRIK.

FREDRIK.

Wel nou, is 't geld gereed?

JAKOB.

Ach, 't is me onmooglyk; neen.
 Ik zie geene uitkomst in myn bitre tegenheên.

FREDRIK.

Hoe! is het geld niet klaar? wat zyn dat weêr voor parten?
 Durf jy myn goedheid en myn taai geduld nog tarten?

8 DE DEUGDZAAME ZOON.

Drie dagen heb ik jou uit deernis nog vergund,
En nou ik kom zeg jy dat jy 't niet geeven kunt!
Zel jy myn schoone geld, zo wel als 't jouwe, waagen?
Zou ik, om jouwentwil, die groote schade draagen?
Waarom liet jy je niet verzeekren, Loshoofd! ja,
Had jy dit laten doen dan was je vry van schae.

JAKOB.

Ik bid, Mynheer! wil uwe oploependheid betoomen.
De tyding van 't vergaan der schepen was gekomen
Eer ik de tyding had van hun vertrek verstaan:
Geen een verzeekraar dorst tot teeknen overgaan.

FREDRIK.

Ja, praatjes voor de vaak! jou losheid is de reden
Dat jy dit groot verlies, die schade, hebt geleden.
Maar 't zy daarmee zo 't will'! Hoor, myn geduld is uit!
Ik eisch myn geld, en wil het hebben tot één' duit.

JAKOB.

Ik ben onmagtig om uw geld thans weêr te geeven.
Ik word door vreeze en angst en droefheid voortgedreven:
't Geluk keert my den nek: 'k derf alles thans: myn goed,
Eer, aanzien, vrede en rust in myn ontfeld gemoed.

FREDRIK.

Weg, weg, met dat gegrim! dat talmen! en dat maalen!
Of denk jy, dat ik my met traanen laat betaalen?
Geld moet 'er weezen, geld; dat is de ziel der zaak.

ARNOLDUS.

Kan 't zyn, dat u zyn ramp, ô Wreede! 't hart niet raak'?

T O O N E E L S E P L. 9

FREDRIK.

Wel neen, die raakt my niet; hy moet my 't myne geeven.

JAKOB.

Helaas, Mynheer! niets is my overig gebleven;
En zo my alles in myn' droeven nood verlaat
Moet ik bezwyken in deez' jammerlyken staat.

HENRIK.

Neen, waarde Vader! neen; gy zult geen bystand derven,
Maar in uw ongeluk getrouwe hulp verwerven:
Een edelmoedig vrind, tot uwen dienst gereed,
Zal, zo 't u slechts behaagt, u helpen in uw leed;
Hy bied een som u aan ter mindring van uw schulden
By hen, die uwe ziel met angst en schrik vervulden:
't Bedraagt de nette helft van 't geen gy schuldig zyt.
Dien dienst aan u te doen heeft reeds zyn hart verblyd.

JAKOB.

Is 't mooglyk? ach, myn Zoon! wie toont dees liefdeblyken?
Wien raakt myn ramp aan't hart? ik zal van vreugd bezwyken.
Noem my dien vrind: wie is 't?

HENRIK, *wyzende op Arnoldus.*

Hier ziet gy hem.

JAKOB, *tegen Arnoldus.*

Mynheer!

Gun dat ik u omhelze, en naar uw waarde u eer!
Gy bied uw hulp my aan, ter redding myner zaaken!
'k Zal my die eedle trouw, die vrindschap waardig maaken:
Ik dank u nedrig voor de gunst, die gy my bied:
Ik stelde u in gevaar; en, ach! my redde ik niet:

A 5

*k Zou

10 DE DEUGDZAAME ZOON.

'k Zou u ontrooven, 't geen ik nimmer weêr kon geeven.
Neen; tot zo snood een daad word ik nooit aangedreven.
Ik roem uw trouw en prys uw edelmoedigheid.

ARNOLDUS.

Myn waarde Vrind! dit is vergeefs by my gepleit.
Offchoon de droefheid u ter neder heeft geflagen,
Een zoon van blydschap kunt gy yllings op zien daagen;
U zien, door 's Hemels gunst, in uw bezit herfeld,
En uit de zorg gered, die u de ziel beknelt:
Ja, mooglyk zal de schae, die u uw' val doet vreezen,
U thans zo moedloos maakt, niet onherstelbaar weezen.

Tegen Fredrik.

Mynheer, de helst van 't geld kunt gy, van stonden aan,
Ontfangen, zo gy wilt met my naar huis toe gaan:
Heb dan met de andre helst geduld, totdat de zaaken
Verändren; zyt gerust: men zal voor 't uwe waaken.

FREDRIK.

Ik my vernoegen met de helst! waar wil dit heên?
'k Moet honderd duizend, en gy bied my vyftig? neen!
'k Wil 't alles hebben, wis; ik hou my van de gekken.
Nam ik de vyftig, 'k zou van 't overfchet niet trekken.

ARNOLDUS.

Die andre vyftig zyn voor Rudolf...

FREDRIK.

't Raakt my niet!

Of jy me vyftig, en of jy me tachtig bied,
'k Moet honderd hebben: 'k ben met minder niet te vreden;
Geef my de honderd...

T O O N E E L S P E L . II

JAKOB.

Ach, Mynheer! hoor toch naar reden!

FREDRIK.

'k Weet van geen reden; 'k weet alleen van geld, van geld.

Hou jy jou reden, als je my myn' som maar telt.

JAKOB.

Ach! toon toch deernis met myn droeve tegenspoeden;

Laat uw besluit my niet bederven, maar behoeden:

Ga met my naar 't kantoor: daar zal ik u doen zien

Of ik uw gramfchap, of uw medely' verdien'.

FREDRIK.

Ja, in je boeken; niet? ho, ho! dat wil niet zeggen!

Je kunt me voor myn' neus wel valsche boeken leggen:

Ik ken die loopjes, Maat! ik floor my daar niet aan.

JAKOB.

Ach, Onmeêdoogende! wat laat ge uw' mond ontgaan!

Is 't niet genoeg dat ik, door 's Hemels wil, moet bukken

Voor de yslykste overmaat der doodlykste ongelukken?

Is 't niet genoeg dat ik, die al het myne derf,

By u, in myne smart, noch heul noch hulp verwerf?

Moet gy myn zuivre ziel met bits verwyrt doorbooren,

Als of de trouwloosheid op 't hoogst haar kon bekooren?

Neen, Fredrik! neen; dit hart, dat steeds de deugd waardeert,

Dat nimmer in de school der valscheit is geleerd;

Dit hart, dat altoos hield de oprechte trouw voor oogen,

Dat, by zyn weeten, nooit één' stervling heeft bedrogen;

Dit hart, op 't felst ontëerd door uwe schampre reên,

Is, tot myn ongeluk, u niet bekend: ó neen.

Ik

12 DE DEUGDZAAME ZOON.

Ik mis al myn bezit, door 's Hemels welbehagen:
 Niets blyft my ovrig, ach! dan om myn lot te klaagen.
 't Is door myn toedoen niet dat my 't geluk verlaat;
 Dat ik gestort ben in deez' hoopeloozen staat.
 Toon dan een vriendlyk hart; bewys me uw medelyden;
 Wil my voor onœer, schande en overlast bevryden:
 Verkwik myn droeve ziel door uwe gunst, Mynheer,
 Totdat myn ongeluk eens neeme een' blyden keer.

FREDRIK.

Neen, neen; jy fluit vergeefs: je zult me niet beleezen.
 Eén woord zo goed als tien, myn peper moet 'er weezen.
 En, waar je 't leent of krygt, ja, waar je 't vind of haalt,
 Dat 's my om 't even, zo je 't maar aan my betaalt.

ARNOLDUS.

Is alle deernis dan uit uw gemoed geweken?
 Kunt gy een' eerlyk' man zien om uw' bystand sinceken,
 En word gy niet vermurwd, Ontmenschte, op zyn gebeên?
 Treft u zyn onheil niet, zyn smart, noch zyn geweên?
 U, die, door 's Hemels gunst, zo mildlyk zyt gezegend?
 U, die u van 't geluk gestadig ziet bejegend?
 U, die, wat ge ook begeert, wat ook uw hart voldoet,
 Wat ook uw wenschen vleit, bezit in overvloed?
 Ach! kost ge eens uit uw hart één haatlyk onkruid roeijen,
 Dan zoud ge uw spoorloosheid, ja licht uzelv' verfoeijen.

FREDRIK.

Wel, Snapper! zeg me eens waar dat onkruid in bestaat.

ARNOLDUS.

Waarin? in gierigheid, de wortel van al 't kwaad.

Zy

Zy houd de ziel in dwang, om niemand hulp te bieden;
 Doet alle deernis voor zyne evenmenschē vlieden.
 Nooit heeft ze eene enkle zucht tot 's naasten hulp gevoed:
 Het schraapen is haar vreugd, haar heil, haar hoogste goed.
 't Beminglyk woord, genoeg! doet haar van doodsangst beeven:
 Maar'thaatlyk woord, geef meer! doet fraks haar vreugd herlee.
 Waar heeft die snoode toch opdeardeiets goeds verricht? (ven.
 Waar zucht tot deugd betoond? waaricmands last verligt?
 Die moorderes der ziel stort, hoe men 't keere of wende,
 Hem, die haar aanbid, steeds in de akeligste elende.
 Verban de Gierigheid dan uit uw hart en zin,
 En Mededeelzaamheid neeme uwen boezem in!

FREDRIK, *bedsaard.*

Mynheer, hebt gy gedaan?

ARNOLDUS.

Ja. Ken ik 't harte u raaken?

Zult gy myn' halsvrinds bede en onzen wensch volmaaken?

Is uw gemoed ontroerd? heb ik uw hart verzacht?...

Wat vreugd dat u myn taal tot inkeer heeft gebragt!

JAKOB.

Is 't mooglyk! zal ik met uw gunst my vleijen kunnen?

Zult gy, op myn verzoek, my nog wat uitstel gunnen?

Wat ben ik u verpligt!

HENRIK, *verheugd.*

Gedoog dat ik, Mynheer,

U voor uw goedheid danke, en naar uw waarde u eer!

Nu gy myn' vader troost, geeft gy my 't leven weder:

Zyn heil is al myn vreugd; ik werp my voor u neder.

Eisch

14 DE DEUGDZAAME ZOON.

Eisch wat gy wilt van my, ik zal het straks bestaan;
'k Ben tot uw' dienst bereid.

FREDRIK, *zachtsinnig.*

Kan ik daar vast op gaan?

HENRIK.

Gewis, Mynheer.

FREDRIK, *oplopende.*

Wel nou, dan moet je my, deez' morgen,

't Geld, dat je vader aan my schuldig is, bezorgen.

ARNOLDUS.

Hoe!

FREDRIK.

Zonder uitffel.

JAKOB.

Ach!

ARNOLDUS.

Hebt ge ons door schyn geleid?

FREDRIK.

Ik heb je niets beloofd: je hebt je zelf misleid.

Vaar wel! ik wil me kop niet langer met je breeken;

Ik floor me aan zyn geweest, noch aan jou waanwys preëken.

Zo deezen dag myn geld aan my niet word voldaan,

Dan zult gy beiden zien hoe 't met hem zal vergaan.

T O O N E E L S P E L. 15

Z E S D E T O O N E E L.

JAKOB, ARNOLDUS, HENRIK.

JAKOB.

Daar ligt nu al myn hoop! nu ben ik gantsch verloren.
Myn waarde Arnoldus, ach! 'k zal in myn droefheid smooeren.

ARNOLDUS.

Die wreede!

HENRIK.

Ach, Vader! uw geweentref my in 't hart!
Ik deel in uwen druk, uw smart is myne smart:
'k Zal u, zo lang ik leef, beminnen, dienen, eeren;
Den Hemel smeeken om uw onheil af te weeren:
'k Zal alles voor u doen uit loutre vadermin.
Ei, maatig dan uw' rouw, en hou uw traanen in.

Z E V E N D E T O O N E E L.

JAKOB, ARNOLDUS, HENRIK, DIRK.

DIRK, tegen Arnoldus.

Mynheer, gy word verzocht om spoedig t'huis te komen.

ARNOLDUS.

Wie is 'er? weet gy 't ook?

DIRK.

'k Heb niets daarvan vernomen.

Dirk binnen.

ARNOLDUS.

Vaart wel! Ei, Henrik, zet uws vaders droefheid neêr:
'k Ben in één oogenblik, zo 't mooglyk is, hier weêr.

ACHT.

JAKOB, HENRIK.

HENRIK.

Kom, Vader! hoor naar my; laat ik uw' druk verzachten;
 Doorboor my 't hart niet meer met uwe jammerklagten.
 Laat u een weinig rust verkwikken: ach! betoon
 Dat gy meer moeds bezit: vergun toch aan uw' zoon,
 Dat hy nog ééne kans tot uw behoud moog' waagen, (gen:
 Rudolf nog éénmaal spreek; uw zaak hem voor moog' draa-
 Misfchien zal reeds zyn drift, zyn gramfchap zyn bedaard:
 Dan word 'er niets door my tot uwen dienst gefpaard.
 Vergun my deeze beê: laat u myn raad bekooren.

JAKOB.

Waar vind hy rust of troost, die alles heeft verloren!

Einde van het Eerfte Bedryf.

T W E E-

T W E E D E B E D R Y F .

E E R S T E T O O N E E L .

RUDOLF, SOFIA.

SOFIA.

Wat deert myn' vader? wat ontrust uw' blyden geest?
 Waar is uw vrolykheid? wat maakt u zo bedeed?
 Hoe heeft zwaarmoedigheid uw hart dus ingenomen?
 Ik bid u, meld my wat u over is gekomen.

RUDOLF.

Ach, myn Sofia! ach, 'k word niet, dan al te klaar,
 Het naar gevolg van myn goedhartigheid gewaar. (verraaden.
 'k Trachte iemand dienst te doen, maar 'k vind my snood
 Der menschen woorden zyn meest anders dan hun daaden;
 't Is elk niet aan te zien op 't uiterlyk', myn Kind!
 Hoe 't hart des stervelings inwendig zich bevind
 In 't kort, hy, wien ik heb een' grooten som geschoten,
 Heeft my daarvan ontzet; 'k heb kwaad, voorgoed, genoten.
 Maar 'k zal nog deezen dag, zo hy my niet voldoet,
 Hem toonen hoe men met ontäarten handlen moet.

SOFIA.

Wie is 't, Papa, die u zo schandlyk heeft bedrogen?

RUDOLF.

Wie? die de oprechtheid zelf geächt word in elks oogent?
 't Is Jakob, die zo valsch my heeft in 't net gebragt;

B

Uw'

18 DE DEUGDZAAME ZOON.

Uw' minnaars vader is 't. Had gy dit ooit verwacht?

SOFIA.

Wie? Jakob? dien gy steeds hebt om zyn deugd geprezen?
 Dience altoos hebt bemind? hoe kan zulks mooglyk weezen!
 Gy hebt hem hoog geächt en van zyn' zoon gezegd,
 Dat hy voorzichtig was, vroom, deugdzaam en oprecht:
 Gy hebt hem toegestaan myn hand ten echt te vraagen:
 Zyn zeden troffen my; zyn deugd kon my behaagen:
 'k Vond niets in hem dan trouw en gulle vryndlykheid.
 Waarin, myn Vader! zyt gy toch door hem misleid?

RUDOLF.

Waarin? ei, luister toe; ik zal 't u klaar doen hooren;
 Die Jakob, wiens bezoek my altoos kon bekooren,
 Komt op een' zeecken dag hier by my, en, naar 't scheen
 Op 't uiterlyke, was hy wonder wél te vreên:
 'k Vroeg naar zyn' toestand, naar zyn' handel, naar zyn zaaken:
 Daar wist hy my, myn Kind! zeer veel van wys te maaken:
 't Ging all' hem voor den wind, gelyk hy zwetste en sprak,
 En 't zou nog beter gaan, zo hem geen geld ontbrak.
 Zyn zachte vleitaal wist me een rad voor 't oog te draaijen;
 Zyn fulpe woorden my, gulhartige! te paaijen:
 Hy bragt me op d' eigen stond zo verr', dat ik hem 't geld,
 't Geen hy me op intrest vroeg, met vreugd heb togeteld.
 Dit heeft hy reeds van my gehad ruim zeven jaaren:
 Nu is hy alles kwyt. Myn schrik kon naauw' bedaaren
 Toen my verhaald wierd, dat geen hoop meer ovtig scheen
 Om iets te krygen van al 't geene ik gaf ter leen.
 't Loopt all' met hem tot niet; zyn val is niet te ontkomen:
 Zyn

Zyn fchepen zyn geftrand, verzwolgen, of genomen
 Al 't zyne en 't myne is weg: zeifs is my nog bericht
 Dat hy heer Fredrik, net als my, heeft opgeligt
 En valsch bedrogen: maar ik zweer, in korte dagen
 Zal hy, betaalt hy niet, zyn fchelmery beklagen;
 Ik zal hem toonen, fchoon ik steeds hem heb bemind,
 Hoe zaur het zy wanneer men vyand word voor vrind.

S O F I A .

Ik bid u, Vader! wil zo wreed niet met hem handlen.
 Bezadig uwe drift, en wil voorzichtig wandlen.
 Mifchien word hy beticht uit enklen haat en nyd:
 Ei, ftaak uw' toorn, tot gy geheel verzekerd zyt.

R U D O L F .

Dat ben ik: 'k heb zyn zaak reeds in den grond vernomen;
 Ik zag de brieven, daar die maar' mede is gekomen.
 'k Heb geen verzeekring meer van doen; 't is al te waar,
 En zyne omftandigheid is als de dag zo klaar.
 Ik ben myn geld vast kwyt: van waar toch zal hy haalen
 Het geen hy fchuldig is? waarvan zal hy 't betaalen?
 Waar' 't iemand, dien ik nooit bemind had noch geächt,
 Die my door listigheid dus had in 't net gebragt,
 Ik zou 't vergeeten: maar te aanfchouwen voor myne oogen,
 Dat een, dien 'k achte als vrind, zo valsch my heeft bedrogen,
 Dat treft my 't zwaarst van al'. Sofia! kunt gy nog
 Een voorfpraak blyven voor dat voorbeeld van bedrog?

S O F I A .

Ja, waarde Vader! ja; ik kan geenszins gelooven,
 Dat Jakob in zyn hart de deugd ooit uit zou dooven.
 Gy zyt gewis misleid: de deugd blyft altoos deugd,

20 DE DEUGDZAAME ZOON.

Het zy haar 't onheil treft, of wel 't geluk verheugt.
Is hem, door 's Hemels wil, zyn welvaart afgenomen,
Die zelfde Hemel kan met heil hem overfloomen:
Bezadig dan uw drift, en duld niet dat de druk,
Door uwe oploopendheid, uw' vrind ten afgrond rukt'.

RUDOLF.

Gy pleit dan nog vóór hem, Sofia? kan het weezen!
Bemint gy Henrik nog? kan hy uw hart beleezen?

SOFIA.

Indien ik de oogen vestte op grooten staat alléén,
Hy wierd geenszins geächt, veel min bemind, & neen;
Maar houde ik op zyn deugd, zyn zeden, 't oog geslagen,
Dan wensch ik hand en hart hem tevens op te draagen.

RUDOLF.

Hoe! spreek t gy zulk een taal? weer zulk een denkbeeld vry:
Verlaat uw dwaaling; sluit die liefde, en hoor naar my:
'k Eisch dat gy Henrik zult uit uw gedachten weeren:
Uw vader wil het dus: volg daadlyk zyn begeeren.

SOFIA.

Gy hebt my menigwerf op 't heerlykst afgemaald
Wat heil, wat zegening van boven nederdaalt
Op hen, die, naar hunn' pligt, hun wettige oudren eeren,
En welk een ramp hen treft die hen geenszins waardeeren:
Hoe teér ik Henrik minn', hoe zeer hy my bekoort,
Hoe 'k, om zyn zeden, tot zyn min worde aangespoord,
Hoe waardig hy zich ook vertoond heeft in myne oogen,
Ik zal uw' wil voldoen: 't is nog in myn vermogen:
Ik zal hem myne hand ontzeggen, op uw' last,

Wyl

T O O N E E L S P E L. 21

Wyl u 't gebieden, my 't gehoorzaam wezen, past.
Myns vaders ongenaë wil ik op my niet haalen,
Maar door gehoorzaamheid zyn gunst op my zien daalen;
All' wat gy my gebied zal daadlyk zyn verricht:
'k Verban om u myn liefde, en volg myn' kinderpligt.

RUDOLF.

Sofia! waardig Pand! wat doet ge al vreugds my hooren!
Uw teedre zucht voor my kan my 't hoogst bekooren:
't Verheugt my, nu ik niet kan stemmen in uw min,
Dat Henrik, op myn' eisch, geweerd word uit uw' zin.
De deugd, die ge in hem roemt...

SOFIA.

Is 't richtsnoer van zyn leven...
Ach, Vader! 'k hoor zyn stem: ik voel myn leden beeven!
Ik bid, vergun dat ik terstond van hier vertrek!
Opdat hy u zyn' wensch in 't heimelyk ontdek':
'k Zou myn ontroering niet verborgen kunnen houën;
Ik smeek u, laat hy my niet in deez' staat aanschouwen.

T W E E D E T O O N E E L.

RUDOLF, SOFIA, ANNA.

ANNA.

Heer Henrik vraagt, of hy u spreken kan, Mynheer?

RUDOLF.

Tegen Anna.

6 Ja.

Tegen Sofia.

Myn Dochter, zet één oogenblik u neêr:
Schuil achter 't ledikant: daar kunt gy du'dlyk hooren
Wat lot aan Henrik en zyn' vader word beſchoren.

D E R D E T O O N E E L.

RUDOLF, HENRIK; SOFIA, *ter zyde.*

HENRIK.

Mynheer, gedoog dat ik, voor myn benepen hart,
Nog eens eene uitkomst zoek' by u in myne ſmart;
Dat ik, de droeve zoon eens vaders, dien ik eere,
Dien ik op 't hoogst' beminn', met hart en ziel waardeere,
Nog eens om byſtand ſmeeke in deez' benaauwden ſtaat,
Daar ons het goed geluk, maar niet de deugd, verlaat,

RUDOLF.

Wat, deugd? wat valt hier op uw deugden nog te roemen?
Durft gy de boosheid met den naam van deugd verbloemen?
Gy en uw vader zyt van alle deugd ontbloot!
Gy zoekt my in dit uur, geprangd door hoogen nood,
Weêr door gevel en list in uw belang te trekken,
Opdat ik weêr het doel van uw bedrog zou ſtrekken!
Maar neen, uw vader is een booswicht; ik weet raad
Om hem te ſtraffen voor zyn trouwelooze daad.

HENRIK.

Ach! wil myn' vader toeh in uwe drift niet doemen;
Wij hem, tot myne ſmart, geen ſchelm, geen booswicht noemen.
Hy is een eerlyk man....

R V.

RUDOLF.

Hy, eerlyk?

HENRIK.

Ja, Mynheer!

Hoe zeer hy word verdrukt, niets rooft hem ooit zyne eer:
 De tegenspoed kan hem zyn middlen wel ontrooven,
 Maar geenszins de eer; die dryft by hem in alles boven.

RUDOLF, *ter zyde.*

„ Wat vaderliefde! welk een deugd! wat eedle trouw!”

HENRIK.

Ach! dat myn vader nog in u een' vrind beschouw!
 Wisch door uw gunst, Mynheer, de traanen van zyne oogen:
 Wees in zyn' droeven ramp met zyn verdriet bewogen:
 Dat hy in u bespeure eene eedle ziel, die toont
 Dat in haar binnenste het medelyden woont:
 Wil Fredriks voorbeeld, dat zo haatlyk is, niet volgen:
 Hoe meer hy wierd gesmeekt, hoe meer hy wierd verbolgen:
 Hy heeft uit deernis nooit zyn gierigheid verzaakt;
 Barmhartigheid heeft nooit zyn ruwe ziel geraakt;
 Hy, in de wreede school der vrekheid opgetogen,
 Wierd nooit met iemands smart, hoe zwaar ze ook was, bewo-
 Maar gy, die, t' allen tyd', elendigen beschermt, (gen.
 Met deernis hen beschouwt, u over hen ontfermt,
 Uw hart voor hen niet sluit, maar, in hun harde plaagen,
 Hen met uw milde gunst altoos wilt onderschraagen,
 Gy zyt het voorwerp, gy, wiens medelydend hart
 Ik thans bestormen kome in onze ondraagbre smart.
 Duld dat ik u, Mynheer...

24 DE DEUGDZAAME ZOON.

RUDOLF.

Al kwame uw vader mede,
 't Waare echter vruchteloos: ik hoor naar klagt noch bede:
 'k Zal hem naar 't strengste recht vervolgen; ja, ik zweeft...

HENRIK.

Zoud gy zo wreed zyn? dit verrichten? ach, Mynheer!
 Herroep dat yslyk woord, dat myne ziel doet beeven:
 Laat u een' eedlen raad door 't mededoogen geeven:
 Gun dat myn vader zyn verlies, zyn schade, u toon!
 Verwerp myn smeeken niet; verhoor zyn' droeven zoon.
 'k Verzecker u, hy zal u zonneklaar doen blyken,
 Dat hy in zuivre trouw voor niemand heeft te wyken.
 Maar dat de Hemel thans de maat zyns ramps vervult,
 Is door zyn toedoen niet; 't is buiten zyne schuld.
 Wil toch myn' vader door uw' toorn niet meer bedroeven!
 Gy zult, begeert gy 't slechts, zyne eerlykheid beproeven.
 Ik werp my voor u neêr: toon dat ge, op deezen tyd,
 Geen onderdrukker, maar zyn vrind en schutsheer zyt.
 Denk, denk voor wien ik smeek, voor wien myn ziel moet bee-
 dien' keeuwig minnenzal: 't is de oorsprong van myn leven (ven,
 Die in zyne eedle deugd my steeds heeft opgevoed,
 En die van jongs afaan geprent in myn gemoed;
 Met wien ik bengetroost, 't zy hem 't geluk moog' streefen
 Of 't onheil hem verdrukk', gelyk een zoon te deelen;
 Hy blyft my even waard: 'k zal 't all' voor hem bestaan...
 Helaas! myn ziel bezwykt door smarte...

RUDOLF.

Ik ben voldaan.

Rys,

Rys, braave Jongling! rys; omhels my; ken my nader;
 Uw liefde tot de deugd, uw eerbied voor uw' vader,
 Uw deerniswaarde staat, uw trouw, uw edele aart,
 't Maakt alles u myn gunst, myn zuivere achting waard'.
 Heb ik, door drift vervoerd, door gramſchap aangedreven,
 Uws vaders druk vergroot, uw teedre ziel doen beeven,
 'k Zal toonen, door het loon dat u te wachten staat,
 Hoe verr' de erkentenis myn ſchuld te boven gaat.
 Hoor, hoor dan naar myn reën; en, zo ze u vergenoegen,
 Zal ik terſtond my naar myn eigen voorſchrift voegen:
 'k Heb aan uw' vader, dien ik achtte als mynen vriend,
 Dien ik van jongs af als myn' broeder heb bemind,
 Die thans door 't ongeluk op 't vinnigſt is benepen,
 In myne oplopendheid te roekloos my misgrepen:
 'k Ontſlaa hem van zyn ſchuld; het zy zyn eigendom:
 Ik eisch geen' enklen duit van 't myne wederom:
 Het zy en blyv' het zyne; ik zal hem nimmer maanen...

Henrik by de hand vattende.

Maar hoelgy zwygt! gy beeft! gy ſtort een' vloed van traanen!
 Stel vry uw ziel gerust; myn aanbod is oprecht:
 Myn byſtand, liefde en gunst, 't blyft all' u toegezegd.

HENRIK.

Ik beef; ik kan niet meer: hoe word myn ziel beſtreden!
 'k Bezwyk door de overmaat van uw grootmoedigheden.
 Deeze onverwachte gunst treft my zo diep in 't hart,
 Dat myne tong verſtomt; de vreugd maakt my verward...

RUDOLF.

Bedaar; 'k heb myn beſluit nog niet geheel doen hooren:

B 5

Uw

Uw trouw moet zyn beloond; zy kan me op 't hoogst' bekoo-
 Uw teedre vadermin heeft zo myn hart verrukt, Cren;
 Dat steeds dat denkbeeld blyft in myne ziel gedrukt:
 Myn' boezemvrind eert ge als uw' vader; maar nadeezen
 Wil ik, zo wel als hy, u tot een' vader weezen.

Tegen Sofia.

Tegen Henrik.

Tree toe, Sofia. Zie, zie hier myn echtjuweel:
 Zy worde uwe echtgenootte en valle uw deugd ten deel';
 Zie haar dit ooggenblik door my u opgedragen,
 Ofschoon ik u deez' dag haar hand hebbe afgeslagen:
 De drift had my vervoerd. Welään, Sofia! kom;
 Ontfang uw' Henrik van myn hand als bruidegom.

SOFIA.

Myn Vader! is 't uw wil? ik zal u vergenoegen;
 'k Zal my naar uw begeerte en uwe wenschen voegen;
 Gy weet hoe ik u eer'; 'k heb Henriks deugd gezien:
 'k Zag hem u smeeken voor zyn' vader op zyn kniën:
 Ik durf my-zelve aan hem volkomen overgeeven,
 Nu gy my aanspoort om met hem in d'echt te leeven:
 Hy heeft myn min voor hem reeds klaar genoeg bespeurd;
 'k Schenk hem myn trouw, nu zy door u word goedgekeurd.

Tegen Henrik.

Aanvaard myn hand, Mynheer! op 't vaderlyk verlangen,
 En wil myn teder hart daar tevens by ontfangen:
 Gy, gy alleen zyt waard' dat gy me als bruid geniet;
 Uw deugd bereid u 't loon... Maar, hoe! gy antwoord niet?

HENRIK.

Verbaasd, ontfeld, ontroerd, verbysterd en verslagen,

Door

Door 't heil my voorgesteld, door 't goed my opgedragen,
Weet naauwelyks myn mond zyn waare erkentenis
Te toonen naar waardy, die ze u verschuldigd is.

Tegen Rudolf.

Myn vader word door u van zyne schuld ontheven!
'k Zie u uw eenig pand aan my tot egaë geeven!
De blydschap rukt my weg in dit gelukkig uur,
Nu ik myn hulde doe aan liefde en aan natuur.

Tegen Sofia.

Beminlyk Voorwerp! Lust myns levens! staat ge uwe oogen
In gunst op my ter neê: heb ik uw hart bewogen?
Heb ik op uwe ziel zo groot een' prys behaald
Dat gy me uw liefde schenkt, die al myn' ramp bepaalt?
Wat heil, na zo veel leeds! wat blydschap voor uw' minnaar,
Nu gy uw hart hem geeft, hem kroont als uw' verwinnaar!
Maar al dat heil, dat my voor oogen word gesteld,
Word door één' ramp verzwaaard, die my op't wreedst beknelst:
Gy weet in welk een' druk myn vader thans moet leeven;
Dat hy onmagtig is om iets my meê te geeven:
En, ach, Sofia! ach! ik min u veel te teêr
Dat ik u storten zoude in laager staat of eer.
Ik min; maar 'k min oprecht; het is geen dartle liefde,
Die my, door wulpsche drift, den teedren boezem griesde;
Nee, waarde Zielsvrindin! nee, schoone en eedle Maagd!
Gy weet wat zuivre liefde uw minnaar voor u draagt:
En, zo des Hemels gunst ons steeds waar' bygebleven,
Had ik tot onze trouw voor'ang u aangedreven:
Nu vreeze ik dat uw gunst, die my tot blydschap strekt,

Uw

28 DE DEUGDZAAME ZOON.

Uw lieve zucht voor my, zich heeft te vroeg ontdekt.

SOFIA.

Hoe! waant gy dat myn min haar' oorsprong heeft genomen
 Uit zucht tot geld of staat? 't zyn beiden ydle droomen:
 Schoon rykdom, staat, of eer, in onze wooning prykt,
 Wat baat die ydle stoet, als 't waar genoeg wykt?
 Neen, 'k heb my wél beraên: 'k bemin u om uw zeden:
 Die schenken u voor my de schoonste aanklokyheden:
 'k Bemin u om uw deugd, en acht die meerder waard'
 Dan dat gy, zonder haar, bezat al 't goed der aard':
 Dus is myn hart gesteld: 't zy 't lot ons drukke of fireele,
 Myn vreugd is 't dat ik 't all' met u, myn Henrik! deele.

HENRIK.

Sofia! waardste Schat! wat ben ik u verpligt!
 Hoe heeft uw lieve taal myn treurig hart verligt!
 Hoe teêr doet gy myn ziel de grootste blydschap smaaken!
 'k Ontfang uw liefde en trouw! 'k zie u myn heil volmaaken.
 Ik sterf byna van vreugd. . . ik zal. . . ik weet niet, hoe. . .
 Verschoon myn drift. . . vergeef me. . . ik weet naauw' wat ik doe.

RUDOLF.

Wat waare blydschap! welk een waare erkentnis tevens!
 Dit is myn heilrykst uur, de blydste dag myns levens,
 Nu ik myn vrienden mag verlossen uit hun pyn,
 En hen een waare steun, een waar' beschermer zyn:

Tegen Henrik.

Uws vaders ramp heeft uit: hy heeft thans niets te vreezen:
 Ik zal voor hem een' steun, een trouwe toevlucht weezen:
 Dat Fredrik, onvermurwd, hem kwelle en lastig vall',

Hy

Hy haal' zyn geld by my; ik ben 't die 't geeven zal:
 En 't geen hem nog ontbreekt ter redding zyner zaaken,
 Heeft hy slechts door één woord aan my bekend te maaken.
 'k Zal alles wat ik kan tot zynen dienst bestaan,
 Hem redden uit zyn' nood: zo word myn pligt voldaan.
 My dunkt ik zie de vreugd reeds uit zyne oogen straalen,
 Als gy hem 't einde van zyn onheil zult verhaalen!
 Dat denkbeeld freelt myn ziel: dat bly vooruitgezicht
 Geeft ruimte aan myn gemoed, en heeft myn hart verligt.

HENRIK.

Mynheer! ach, zal ik u myn vader mogen noemen,
 En op uw dierbaar pand als egaê mogen roemen?

RUDOLF.

Gy zult myn' zoon zyn, ja; ik schonk u straks haar hand,
 Zy schonk aan u haar hart; dat blyve uw onderpand;
 De Hemel kroone uw' echt met zyn' volmaaksten zegen,
 Opdat geen onheil, ramp of smart u ooit bejegen!
 Ja, dierbre Kindren! ja; uw welvaart is de myn!
 *Leest met elkaër vernoegd: dat zal myn blydschap zyn.

HENRIK.

De Hemel zy gedankt! hy doet ons lot verkeeren,
 En op het onverwachtst myn liefde triomfeeren.
 De vreugd vervult myn ziel; vergun my dat ik ga,
 Opdat myn vader uit myn' mond zyn heil versta.

RUDOLF.

'k Misgun dees bede u niet; volbreng uw hartsverlangen,
 En meld hem wat hy van myn vrindschap zal ontfangen.
 Nooit smaakte ik grooter vreugd: ik juich om myn besluit:

Myn

30 DE DEUGDZAAME ZOON.

Myn hart springt in my op; het wil ten boezem uit.

HENRIK, tegen *Sofia*.

Ó Heuglyk oogenblik! Myn waarde zielsvrindinne!

Ik zal u toonen hoe oprecht ik u beminne:

Ik ga myn' vader zien; hem melden, hoe 't geluk,

De vriendschap, de eer en trouw, hem redden uit zyn' druk!

Einde van het Tweede Bedryf.

T O O N E E L S P E L. 31

D E R D E B E D R Y F.

E E R S T E T O O N E E L.

JAKOB, *allén, zittende in een' armstoel.*

Ach, hoe verschillend zyn de staaten
Der stervelingen, op deze aard'!
De een ziet zich van 't geluk verlaaten,
Daar de ander schat op schat vergaert:
Men ziet veelyds de deugd met tegenspoeden sryden,
Daar de ondeugd zegepraalt en weet van druk noch lyden.

Ik zie my van al 't myne ontzet;
Maar deugd, myn leidsvrouw in dit leven,
Verzelt my steeds: ik volg haar wet,
Ofschoon my alles heeft begeeven:
'k Heb altoos haar bemind, en roem op zulk een min;
Wat my ook treffen moog', niets bant haar uit myn' zin.

Niets kan my ooit dien schat ontrooven,
Hoe ook myn lot veranderd zy;
Niets kan myn zucht tot haar verdooven;
Zy staat my in myn onheil by:
Schoon ik myn' tegenspoed onmooglyk kan ontvlieden,
'k Zie echter my door haar getrouwen bystand bieden.

He.

DE DEUGDZAAME ZOON.

Helaas! 'k ben van alom benard;
 'k Zie al myn blydschap weggevlogen;
 'k Vind geen verligting in myn smart;
 Een traanenvloed ontglipt myne oogen;
 Elk dreigt my; ik staa bloot voor elks belediging,
 Als waare ik 't snoodste mensch dat ooit het licht ontving.

Heer Fredr'k hoor ik schamper sijnalen;
 Hy graauwt my toe, met bits verwynt,
 En eischt dat ik hem zal betaalen ..
 Hoe kan ik? ach! 'k ben alles kwyt!
 Schoon ik om uitstel smeek, hy weigert my te hooren,
 Terwyl zyn bittre reën myn zuiver hart doorbooren.

Wat zal ik doen? wat vange ik aan?
 Wat zal ik thans my onderwinden?
 Arnoldus, ach! uw groots bestaan
 Is 't wisfe merk van waare vrienden:
 Maar volgde ik uw begeerte, ik deed u veel te kort;
 Gy wierd, onmydelyk, in uw bederf gestort.

Doch schoon my alles heeft begeeven,
 Myn grootste schat is nog bewaard:
 Myn zoon, de blydschap van myn leven,
 Is door des Hemels gunst gespaard:
 Zyn deugd, zyn vadermin, zyne onbevleete zeden,
 't Zyn all' bewyzen van zyn zielshoedanigheden.

Hoe deelt hy in myn' druk en smart!

'k Zie hem voor my in liefde blaaken;

Myn lot verscheurt zyn teder hart,

En prent de droefheid op zyn kaaken:

Schoon my 't geluk begeeft en wars den nek toekeert,

'k Word echter van dien zoon, dien braaven zoon, geëerd.

Hy heeft, door zucht tot my gedreven,

Door vaderliefde als aangespoord,

Zich daadlyk naar Rudolf begeeven:

Ach, dat hy gunstig wierd verhoord!

Maar neen, ik heb veel min te hoopen dan te vreezen:

Hy zal, dit tuigt myn hart, mede onverbidlyk weezen.

In welk een' droeven jammerstaat

Ben ik rampzalig neêrgedompeld!

Ik ben geheel ten einde raad,

Door 't yslykst onheil overrompeld:

'k Heb nooit myn hart verhoogd, uit zucht tot staat of goed;

'k Heb ieders heil betracht en houde een vry gemoed.

Welân dan, schoon de selfte smarte

Myn vreugd me ontrukkt, my droefheid baart,

'k Steun op de oprechtheid van myn harte:

Die is my meer dan schatten waard':

Schoon alles my begeeft, de Hemel kan my schenken

't Geen 't allercherpst vernuft onmooglyk uit kan denken.

JAKOB, ARNOLDUS.

ARNOLDUS.

Hoe gaat het, waarde Vrind! Hebt gy een poos gerust?

JAKOB.

Neen, myn Arnoldus! neen, geen slaap verschaft my lust:
Want pas beschiet myn oog, of door de naafte droomen,
Waarin ik word gedreigd, word me al myn rust benomen:
Waar ik my wende of keer', 't is niets dan droefenis,
Die my alom bestryd, en niet te ontkomen is.

ARNOLDUS.

Waar is uw zoon, Mynheer? waar is myn vrind gebleven?

JAKOB.

Hy heeft, voor myn belang, zich naar Rudolf begeeven;
Maar, ach! ik vrees dat hy, hoe nedrig hy zich toon',
Daar niets ontmoeten zal dan drift en sinned en hoon.
Gy weet hoe my Rudolf voorheen beminde en achtte,
Toen nog het bly geluk in myne wooning lagchte:
Maar nu de tegenspoed my overal verzelt,
Myn huis op 't felst bestormt, my op het vinnigst kwelt.
Nu zie ik my door hem gelasterd eh geschonden,
En heb een' vyand in dien waarden vrind gevonden.
Ik word door hem beticht van onvoorzichtigheid,
Van losheid in myn werk, van trouweloos beleid:
Dit laatste treft my 't meest; ik kan de wreede slagen
Van 't wankelbaar geluk met meer geduld verdraagen,
Dan dat myn zuiver hart met ontrouw word beticht;

Die

Die lastring is voor my van 't allerzwaarst gewigt.

ARNOLDUS.

Bedaar! elk, die u kent, zal anders van u spreken:
 Uw deugd, uw minzaamheid, uw trouw is elk gebleken.
 Rudolf zal eens, wanneer zyn gramfchap is bedaard,
 Verändren van gedrag: hy kent uw' eedlen aart.
 't Is hem niet mooglyk u in rechten ernst te haaten.
 Neen, neen; hy zal u nooit in uwen nood verlaaten.

JAKOB.

Ik heb my ook met zyn genegenheid geveid:
 Ik heb my-zelv' zyn gunst, zyn' byftand toegeleid:
 Maar, na myn rampen hem ter ooren zyn gekomen,
 Doet hy my zynen haat, zyn woede en gramfchap fchroomen.
 Op Fredriks hart, dat slechts door hebzucht word beftierd,
 Door hebzucht, die hy van zyn jeugd af heeft gevierd,
 En nooit verzaaken zal, zo lang hy blyft in 't leven,
 Is my geen ftraal van hoop meer overig gebleven.
 Rudolf, beminlyk, maar oploopend van gemoed,
 Stelt aan zyn drift geen perk, wanneer die hartstocht woed.
 Dies vrees ik dat zy niet zal tot bedaaren raaken,
 Maar dat de beë myns zoons hem zal verwoeder maaken.
 Hy heeft deez' morgen hem zyn dochters hand ontzegd;
 Hem fier verboden ooit te hoopen op deez' echt,
 En is, vol grimmigheid en fpyt, myn huis ontweken,
 Terwyl ik bezig was hem om zyn hulp te smeeken:
 Dies is van allen kant, hoe ik 't ook wende of keer',
 Geen kans tot redding, ja geen hoop op uitkomst meer:
 't Hart word me alstogefchroefd. Waar heen zal ik my wenden?
 Wanneer zal 't einde zyn van myne ondraagbre elenden?

36 DE DEUGDZAAME ZOON.

ARNOLDUS.

'k Smeek, om de vriendschap, die ons beider hart bekoort,
Dat gy de bede eens vrinds, tot uw behoud, verhoort.
Aanvaard, op myn verzoek, het geld, u aangeboden:
Gebruik het t' uwen dienst waar dat gy 't hebt van nooden.
't Geen ik u aanbied kan nooit beter zyn besteed,
Dan om een waarden' vrind te redden uit zyn leed.
Aanvaard dan....

JAKOB.

'k Bid, Mynheer, wil nooit hier weêr van spreken:
Indien ik dit bestond, zou 'k onze vriendschap breeken:
'k Heb u de reden van myn weigring doen verstaan;
Daar blyf ik by; 'k zal nooit myn deugd te buiten gaan.
Ben ik van 't myne ontzet, 'k zal 't uwe geenszins waagen,
Maar, is 't des Hemels wil, myn lot geduldig draagen.
Neen, niets zal immer my doen wyken van myn' pligt.

ARNOLDUS.

Daar komt uw zoon: ik lees de vreugde uit zyn gezicht.

DERDE TOONEEL.

JAKOB, ARNOLDUS, HENRIK.

HENRIK.

Myn dierbre Vader, juich! gy zyt uw leed te boven;
'k Breng u een blymaar', die gynaauwlyks zult gelooven.

JAKOB.

Wat is 't, myn Henrik? spreek; ik ben verbaasd, ontroerd.
Doe de oorzaak my verstaan, die u tot vreugd vervoert.

HEN-

HENRIK.

Gy weet hoe ik terstond, door ongeduld gedreven,
 My heb, voor uw belang, naar heer Rudolf begeeven;
 Ik dien my aan, treê in, en, met een hart vol schrik,
 Spreek ik hem nedrig toe: 'k verzoek een oogenblik
 Gehoor by hem, om hem uw rampen voor te draagen;
 Ik smeek hem dat hem nog wat uitstel moog' behaagen,
 Dat ge als een eerlyk man, die steeds de trouw waardeert,
 Uw zaak hem zult doen zien, indien hy zulks begeert.
 Maar hy, hy graauwt my toe, wil naargeen reden hooren,
 Noemt u een' booswicht, wil aan u noch my zich stooren:
 „ Gy en uw vader zyt van alle deugd ombloot”,
 Dryft hy my schamper toe; hy spot met onzen nood;
 Hy zwoer zelfs dat hy u op 't strengste zou vervolgen.
 Dat opzet trof myn ziel. Hoe zeer hy was verolgen,
 'k Bad echter om zyn gunst; hy dreigt me; ik smeek hem weêr,
 En werp ootmoedig my voor zyne voeten neêr:
 Byna van druk versmoord, geprangd door duizend vreezen...

JAKOB.

Zyn dit de reden, die u zo verheugd doen weezen?

HENRIK.

Een edele inkeer treft hierop 't grootmoedig hart
 Van hem, die my verächtte, en lagchte om onze smart:
 Hy schaamt zich om zyn drift, betoond aan u, myn'vader;
 Verfoeit zyn grimmigheid: hy eischt dat ik hem nadeer;
 Hy heft my op; omhelst me, en toont straks zyn berouw:
 Noemt u zyn' waarden vriend en 't voorbeeld van de trouw.
 Hy scheld uw schuld u kwyt, en 't geen u mooge ontbreken,
 Daar kunt ge, als 't u behaagt, terstond by hem om spreken.

C 3

JA-

JAKOB.

Myn Zoon, kan 't weezen! ach, 't geluk is veel te groot!
't Is ongeloofbaar; neen, gy vleit my in myn' nood.

HENRIK.

Dit is 't geen u betreft, uw vreugd, daar ik in deele;
Dat, by uw heil, myn heil ook uwe zinnen freele!
't Is niet genoeg voor hem dat hy u bystand bied,
Dat hy u door zyn hulp uw' ramp ontkomen ziet;
Hy wil, by uw geluk, ook, tevens 't myne voegen:
U red hy uit den nood; 'k zie hem myn' wensch vernooegen:
Hy schenkt zyn eenig Pand, dat hy zo teêr bemint,
Waarin ik al myn' lust en weibehangen vind,
Aan my tot echtgenoot, en 't is zyn hoogst begeeren,
Dat ik, na deezen dag, hem zal als vader eeren,
Indien gy 't niet weêrstreeft, maar siemt in deezen echt.

JAKOB.

Myn Henrik, durf ik wel gelooven 't geen gy zegt?
Helaas! gy doet my voor uw teedre harsfens vreezen:
'k Geloof uw reden niet; het kan niet mooglyk weezen!
Hy, die my heeft versmaad, zou thans myn schutsheer zyn?
My bystand bieden? neen, gy word misleid door schyn.

HENRIK.

Al't geen ik zeg is waar: verban uw vruchtloos schroomen.
Ik heb twee borgen, die hier met my zyn gekomen;
Gun dat ik ze u vertoon, opdat gy zeker zyt
Van uw en myn geluk, dat beider ziel verblyd.

JAKOB.

Welkan, myn dierbre Zoon! ontlast my van myn zorgen:
Toon

Toon my die vrinden, ras...

HENRIK, *naar de deur tredende, die aan de zyde van het
Tooneel is, geleid Sofia, van haar vader verzeid,*

in de kamer, en zegt:

Zie hier, hier zyn myn borgen.

Jakob, *ziende Rudolf met Sofia inkomen, valt in een'
armstoel.*

RUDOLF, *Jakob omhelzende.*

Ja, dierbre Halsvrind! ja, geloof vry 't geen gy hoort;
Wy zyn de borgen van dien zoon, die ons bekoort.
Vergeet uw ongeluk; wil my het kwaad vergeeven,
Dat ik, in myne drift, heb tegen u bedreven:
Ik heb uw deugd gehoond; ik heb uw' zoon misdaan;
'k Ombels u als myn' vrind; neem my daar weêr voor aan:
Vergeet dat myne drift zo stout u dorst ontëeren.
Ik kan uw beider deugd nooit op haar' prys waardeeren;
De liefde uws zoons tot u heeft myne ziel geraakt;
Hy heeft myne achting, liefde en gunst zich waard' gemaakt;
Ja, myn Sofia zal, zo gy 't nog goed kunt vinden,
Door een' gewenschten echt zich aan uw' zoon verbinden.

JAKOB.

Is 't mooglyk! welk een heil! myn blydschap kent geen maat!
Red gy, dus onverwacht, my uit myn' jammerstaat?
Hoe zal ik u, myn Vrind, voor uwe trouw beloonen?
Hoe kan ik naar waardy u myne erkentnis toonen?
Met welk een vreugd stemde ik in deez' gewensten echt,
Indien 't geluk nog aan myn' handel waar' gehecht,
En ik in staat waare om myn' zoon een' som te geeven

C 4

Waar-

Waarvan hy met uw spruit in 't huwelyk kon leeven!
Maar, dit 's me onmooglyk...

RUDOLF.

En metéén onnoodig; neen;
Stem slechts in hun geluk, dat is myn bede alleen.
'k Heb middelen genoeg om hen in staat te stellen.
Ik verg u niets, myn Vrind; wil u niet vruchtloos kwellen:
Zyn deugd, zyn trouw voor u, en zyn oprecht gemoed,
Zyn meer dan schatten waard'; zyn 't beste huwlyksgoed.
Uw handschrift is verscheurd: uw schuld is afgeschreven.
'k Zal Fredrik deezen dag ook nog voldoening geeven,
En heb, behalven dat, zo veel voor u gereed
Als gy benoodigd zyt, om te einden al uw leed. (ken:
Spreek vry; spreek onbescroomd; eisch wat u mooge ontbee-
Het worde u sfraks bezorgd.

JAKOB.

De vreugd belet my 't spreken.
Ik ben beschaamd, ontroerd, om uw grootmoedigheid,
Die my, zo onverwacht, het wenschlykst heil bereid.
Maar, ach! hoe zal ik u ooit wedergeeven kunnen
't Geen gy my schenkt, Mynheer, 't geen gy my wilt ver-
'k Ben nooit daartoe in staat. (gunnen?)

RUDOLF.

Dan eisch ik 't nooit weërom.
'k Wil zelfs geen handschrift, neen; het blyve uw eigendom.

T O O N E E L S P E L. 41

V I E R D E T O O N E E L.

JAKOB, RUDOLF, SOFIA, ARNOLDUS,
HENRIK, IDA.

IDA.

Mynbeer, die knorrepot, die straks dat leven maakte,
Die hier zo raasde en tierde, en boos het huis uit raakte,
Is in het voorhuis, wil u spreken, en gaat aan,
Gelyk een razend mensch: zal ik hem heen doen gaan
Of hier doen komen? 'k vrees hy zal u wis verstooren.

RUDOLF.

Wie is die knorrepot? laat ons zyn' naam eens hooren.

IDA.

Wie zou het zyn, Mynbeer! 't is Fredrik, die, ontzind,
Nooit grooter heil of vreugd dan in het schraapen vind;
Die zich verbeeld, dat hy iets heerlyks heeft bedreven
Als hy een' bedelaar een oortje heeft gegeven:
Het is een raar figuur, een wondre potentaat:
De jongens wyzen hem met vingers na op straat:
Hy is by elk bekend door zyne uitsporigheden.
Begeert gy dat hy gaa? of zal hy binnen treden?

RUDOLF.

Tegen Jakob.

Ja, Ida! zend hem hier; zo gy het toe wilt staan.

JAKOB.

Zeer gaarne.

RUDOLF, *tegen Jakob.*

Ik bid, laat my alleen met hem begaan.

C 5

VTF.

RUDOLF, JAKOB, SOFIA, HENRIK,
ARNOLDUS, FREDRIK, IDA.

IDA, tegen *Fredrik*.

Trec in, Mynheer.

FREDRIK.

Wel nou! hoe staan we met de zaaken?

Kryg ik van daag myn geld? Spreek op, hoe zult gy't maaken?

Gy hebt my lang genoeg voor gek doen loopen: ja!

'k Wil nu voldaan zyn eer ik weêr naar huis toe ga.

Gy zwygt! hoe heb ik't hier? doe my uw antwoord hooren:

Wat! heb jy, altemaal gelyk, de spraak verloren?...

Tegen Rudolf.

Ho! ho! ik merk het al; hier schuilt wat achter: jy,

Jy grimlaght, jy bespot me, en zyt vernoegd en bly,

Omdat hy jou je geld reeds heeft weêromgegeven:

'k Wil't myne ook hebben, of ik zweer, hy mag wel beeven.

Ik zal eens zien, of hier geen recht is in de stad,

En of men my maar zal bespotten: vat je dat?

RUDOLF.

Wie zegt u dat ik reeds myn geld heb weêr bekomen?

Wie deed u zulks verstaan? uit wien hebt gy't vernomen?

FREDRIK.

Uit niemand anders dan uit jou vernoegd gelaat;

Dat zeit het my genoeg: maar staaken wy die praat.

Tegen Jakob.

Geef my myn geld; kom, ras: 'k laat u niet eer met vreden.

R U -

RUDOLF.

Wat zyt gy schrande in uw oordeel! in uw reden!
 Uit myn vernoegd gelaat waant gy, dat reeds het geld,
 't Welk ik heer Jakob schoot, my weêr is toegeteld?
 Maar neen, 't is verr' van daar; die blydschap op myn wezen
 Is uit eene eedler bron, dan ge u verbeeld, gerezen.
 Myn vrind is niet in staat dat hy ons 't geld hergeev'
 Zo lang zyn welvaart en zyn voorspoed niet herleev'.

FREDRIK.

Laat my de reden van jou blydschap dan eens hooren.

RUDOLF.

Best dat ik die verzwyg': het zou u licht verstooren.

FREDRIK.

Jy bint je geld kwyt, net als ik, en nog verheugd!
 Myn arme Bloed, jy hebt wel reden tot die vreugd!
 Je zoud waarüchtig my wel haast aan 't lagchen maaken:
 Zyngeld kwyt enverheugd! wie hoorde ooit vreemde zaaken?

RUDOLF.

'k Beken, 't is vreemd voor hen, die denken als gy doet;
 Maar niet voor hen, bezielde met edeler gemoed:
 Gy hebt, zo wel als ik, heer Jakob geld geschoten,
 Maar 't bly geluk heeft hem te jammerlyk verstooten:
 En nu hy alles derft, eischt gy hem, streng en straf,
 Op de onbeschaafde wyz', 't geen gy hem schoot, weêr af:
 De helft is u geboën: maar gy, ontbloot van reden
 En deernis, hoort geenszins naar smeeken noch gebeden.
 Ik heb, zo wel als gy, myn' halsvrinds smart verzaard,
 Maar myn bezwalkt gezicht is eindlyk opgeklaard:

Ik

44 DE DEUGDZAAME ZOON.

Ik heb hem fier gehoond; ik heb zyn edel harte,
 Zo wel als gy, gepynd met onverdraagbre smarte.
 Nu heeft het naberouw myn zinnen omgekeerd:
 Hy, dien ik heb verdrukt, word thans door my geëerd:
 Ik schonk zyn schuld hem kwyt; 't zal my tot vreugd verftrek-
 Wischt zy myn misdaên uit. (ken

FREDRIK.

Loop! loopt dat's voor de gekken:
 Noemt jy 't een misdaad, dat men 't zyne weêrëischt? hoe!
 Hoe ben je zo verkeerd? 'k weet beter wat ik doe.
 Schonk jyzyn schuld hem kwyt, dat kan geen mensch beletten;
 Maar 'k zal die zotterny wel uit myn zinnen zetten:
 'k Geloof, het leutert je al: je zinnen zyn ontfeld:
 Schonk je aan dien losbol, aan dien kwistgoed, al dat geld?

RUDOLF.

Niet hooger! .. wacht u wel hem in zyne eer te krenken.
 'k Ben hem veel meer verplicht, dan ik hem ooit kan schenken.

FREDRIK.

Tut! tut! ik lagh reis met jou malle deerenis!
 'k Ben bly dat myn gemoed niet zo meêlydend is.

Tegen Jakob.

Kom, kom, geef my myn geld; ik zal 't jou nooit verëeren.

RUDOLF.

Dat word u niet gevergd: zorg slechts hem niet te ontëeren.
 Vergub een kleine poos nog uitsfel aan myn' vriind,
 Totdat hy zich daartoe in beetren staat bevind.
 't Is nu onmooglyk dat hy u voldoen zou kunnen.
 Ik smeek het u voor hem, wil my dees beê vergunnen.

F R E-

FREDRIK.

Je zelt niet trekken, neen; al praat jy nog zo fyn.
Ik laat niet af, geenszins; het moet 'er aanstonds zyn.

RUDOLF.

Welân! gy wilt u niet naar myne bede voegen?
'k Zal, Onnecêdoogende! u op staanden voet vernoegeu.
Geef my het hand'schrift van myn' vriend; het was alleen
Om u te toetsen, dat ik straks u heb gebeên.
Neem dees quitantie; daar: zy zal u net betaalen:
Gy kunt nog deezen dag het geld daarvoor doen haalen.
Zyt gy nu vergenoegd?

FREDRIK.

Wel ja, dat briefje is goed.
Maar jy, wat bin je toch een sul, een domme bloed,
Dat jy je zelf dien last zo op den hals komt haalen,
En zo veel schulden, voor een' vreemden, gaat betaalen!
Voor een', die alles waagt, door strafbre roekloosheid,
En niets met oordeel doet, met kennis, noch beleid.

RUDOLF.

Daar weet gy weinig van: gy hebt, in al uw leven,
Nog nooit een enkele blyk van uw vernuft gegeeven:
Niets is by u bekend dan enkel hoe ge uw goed,
Uw' schat, vermeerdren zult: gy weet niet, wat gemoed,
Wat deernis, ongeluk, of rampen zyn te zeggen:
ô Neen; daar heeft men u u nooit op toe zien leggen.
Het schraapen is uw lust, dat 's alles wat gy weet,
Schoon dit uw lyf en ziel stort in het yslykst leed:
Ik heb myn' vriend gered; dit kan myn hart meer streelen,
Dan

46 DE DEUGDZAAME ZOON.

Dan dat ik moest met u al 't goed der waereld deelen.
'k Zeg meer: zyn' braaven zoon, die baak van zuivre trouw,
Schenk ik myn eenig pand, door 't huwelyk, tot vrouw:
Zyn deugd heeft haar verdiend, en't kan meop' thoogstbehaagen
Dat zy zich, naar myn' wensch, gehoorzaam zal gedraagen.
Hun lot is 't myne thans: het voegt ons bly aanéén.
Maar mooglyk zult gy dit ook wraaken.

FREDRIK.

Ik? och, neen!

Ter zyde.

Ik wensch hen veel geluk. „ Wat kan het my verscheelen
„ Of hy zo zot is, en zo dwaas, in alle deelen!
„ Ik heb myn peper vast. Het bruid my niet. Ik ga.”

RUDOLF.

Wat mompelt gy, Mynheer? spreek; dat men u verstaat.

FREDRIK.

Niets; 'k zeg, dat ik....

Z E S D E T O O N E E L.

RUDOLF, JAKOB, SOFIA, HENRIK,
ARNOLDUS, FREDRIK, IDA.

IDA.

Mynheer, daar is een man gekomen,
Die naar u vraagt: hy is door yver ingenomen,
En brand van ongeduld om u te spreken. Hy
Wil my niets zeggen, maar hy is vernoegd en bly.
Het is een bootsgezel; ik zag hem meer voordeezen.

A R-

ARNOLDUS.

't Zal moogelyk een boò met goede yding weezen.
Wie weet of door zyn komst niet al uw onheil zwicht.

JAKOB, *tegen Ida.*

Zeg dat hy binnen koom'.

Z E V E N D E T O O N E E L.

RUDOLF, JAKOB, ARNOLDUS, SOFIA,
HENRIK, FREDRIK,
WIEBE LOLKES.

JAKOB.

Bedriegt my myn gezicht?
Hoe, Wiebe! zyt gy hier? hoe zal ik dit doorgronden?

WIEBE.

Menheer, myn schipper heeft als bode my gezonden
Met deezen brief: wy zyn, behouden, deezen nacht,
Doch met het grootst gevaar, te Texel ingebracht.

JAKOB.

Wat zegt ge?

WIEBE.

Daar, Menheer! gy kunt het zelf hier leezen.

JAKOB, *den brief leezende.*

AAN MYNHEER JAKOB.

*Mynheer! ik laat u weeten dat wy deezen nacht, ten
elf uuren, behouden in Texel zyn ten anker gekomen met
de Anna, de Hendrina, de Jakoba, de Pieter, en de Jan,
al-*

allen met eene ryke lading : de drie anderen zyn in den storm van ons afgeraakt , en zullen , zo ik hoop , mede behouden binnen komen : de loots heeft my bericht dat hier tyding was dat wy allen vergaan waaren , zynde dit de reden dat ik myn' bootsman Wiebe Lolkes , te land heb afgezonden , om u de onwaarheid daarvan bekend te maaken : ik hoop met de eerste gunstige gelegenheid op te komen , en u zelf te spreken. Ik ben , met haast ,

UF. DW. DIENAAR,

JAKOB PIETERSZ.

JAKOB.

Mag ik gelooven 't geen ik lees ? zou 't waarheid weezen ?

WIEBE.

Ja wel, Menheer! maar nooit had iemand dit gedacht; Geen van ons allen had dat groot geluk verwacht: Wy dachten ieder uur: Nu gaan wy vast verloren. Wy stelden ons al t'saam een' wisten dood te vooren. Ik heb nu al op zee gezworven twintig jaar, En menigmaal geweest in 't ysfelykst gevaar, Maar nooit zulk weêr beleefd, nooit zulk een' storm vernomen, Als nu, op deeze reis, ons over is gekomen; En echter hebben wy nooit minder schae gehad: Dit zult gy zien zoras wy nadren aan de Stad: Wy hebben voor het Land gezworven negen weeken.

JAKOB.

Ga binnen, Wiebe! ik zal u daadlyk nader spreken.

T O O N E E L S P E L. 49

A G T S T E T O O N E E L.

RUDOLF, JAKOB, ARNOLDUS, SOFIA,
HENRIK, FREDRIK.

ARNOLDUS.

Dus word de deugd gered in 't uiterste gevaar!

RUDOLF.

'k Wensch u geluk, myn Vrind! met deeze blyde maar'.

FREDRIK.

'k Wensch je ook geluk, me Vrind! nou heb je niets te vreezen:

Nou zel je weêr in staat, gelyk te voeren, weezen.

Hou nou me geld maar weêr op intrest, wyl ik 't jou,

Nou jy geen schade hebt, volkomen toebetrouw;

Die vrindschap wil ik jou met al myn hart betoonen.

RUDOLF.

Is dit een vrindschap doen? neen, 't is de vrindschap hoonen.

Gy kent die schoone niet; 't is louter eigenbaat,

Die ge in uw handelwyze alöm uitblinken laat.

De waare vrindschap is, in de uiterste ongelukken,

Zyn vrinden by te staan, en aan den val te ontrukken,

Hunne eer te hoeden, en, wanneer hun druk vergroot,

Hen, door eene eedle daad, te redden uit hunn' nood.

Kent gy u-zelven nu in zo veel schoone trekken?

Kunt gy die vrindschap in uw handelwyze ontdekken?

Neen; gy, van alle liefde en reedlykheid ontäärt,

Hebt haar, van uwe jeugd, voor vyandin verklaard.

Nu 't onheil over is, nu alle rampen wyken,

Wilt ge uw genegenheid, kwanswyz', myn' vrind doen blyken.

D

Gy

50 DE DEUGDZAAME ZOON.

Gy bied uw geld hem weêr, maar niet uit vrindschap; neen:
't Is enkel uit belang: wy zien door 't masker heen.
Had gy, in 't hoogst des noods, aan hem dje gunst bewezen,
Dan had men u geroemd, uw edel hart geprezen:
Nu word ge altoos, door ons, met afkeer aangezien:
Wy zullen, waar 't ook zy, uw byzyn steeds ontvliên,
Maar van uw spoorloosheid, zolang wy leeven, spreeken,
Ons schaamen dat wy ons verneêrden u te smeeken.
Dit 's onze meening u op 't duidelykst verklaard.

FREDRIK.

't Is wel; jou vrindschap is my ook geen oortje waard.
Ik zie het zonneklaar, de een is zo zot als de ander:
Ik heb me geld; vaart wel: vermaakt je met malkander?

NEGENDE TOONEEL.

RUDOLF, JAKOB, SOFIA, HENRIK,
ARNOLDUS.

ARNOLDUS.

Befrassing heeft geen vat op zyn ontâart gemoed,
Dat door niets anders, dan door hebzucht, word gevoed.

HENRIK.

Myn Vader, welk een heil zien we onverwacht genaaken!
Wat doet dees blyde maar' myn hart al zoetheid smaaken!
Daar gy door vrindschap eerst gered zyt uit uw' druk,
Vervult de Hemel thans de maat van uw geluk.
'k Mag nu, in blyder staat, myn schoone als bruid ontfangen;
'k Smaak nu in haar bezit myn grootste zielsverlangen:
Bevestig nu myn heil, myn Vader! stem myn trouw;

Schenk

Schenk myn Sofia, myn Beminde, my tot Vrouw!

JAKOB.

Waan niet, myn Zoon! dat ik uw' wensch zal wederfcreeven,
 O'Neen! 't strekt my tot vreugd dat ze u haar hand zal geeven
 Indien ze u liefde draagt. Sofia! mint gy hem?
 Of geeft ge, op 's Vaders wil, daartoe alleen uw stem?
 De min myns zoons voor u kan niets ooit evenaaren:
 Gy zyt alleen de schat waaröp zyn zinnen staaren:
 Bemint gy hem zo teêr, gelyk hy u bemint,
 Dan roeme ik beider keur, die u aanéén verbind;
 Dan zal ik deezen dag de grootfte blydschap smaaken.
 Gy zwygt!... ik bid, wil uw besluit my kenbaar maaken.

SOFIA.

Mynheer, een deel der jeugd haakt naar den echtenstaat,
 Opdat die haar geheel haare eigen vryheid laat.
 Daar zyn 'er, die, uit zucht tot weelde en hovaardyë,
 Zich roekloos storten in een naare flavernyë;
 Die nimmer uitzien naar verdiensten, maar alléén
 Hunne oogen vestigen op valsche aanblykheên.
 Doch zulk een dwaas bedryf, wel verr' van dat te roemen,
 Zal ik, voor aller oog, hoe sterk men 't aanpryz', doemen.
 'k Bemín, en 'k bloos geenszins om dees bekenenis,
 'k Bemín uw' zoon, Mynheer! dewyl hy 't waardig is.
 Geen vaderlyk gezag heeft hem myn hand gegeeven:
 Zyne onbevleete trouw heeft my naar hem gedreven:
 Zyn teedre zucht voor u, Mynheer! (ik spreek oprecht)
 Heeft van myn min voor hem den vasten grond gelegd.
 Ik heb zyn deugd gezien; die wist my 't hart te raaken;

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-5000

MEMORANDUM

TO: THE CHAIRMAN, PHILOSOPHY DEPARTMENT

SUBJECT:

RE: [Illegible text]

REFERENCE:

[Illegible text]

RECOMMENDATION:

[Illegible text]

[Illegible text]

MISSTELLINGEN EN VERBETERINGEN.

- Bl. 2 Reg. 4 staat: klaage n? moet zyn: klaagen?
8 — 10 staat: verzeekraat moet zyn: Verzeekraat
15 onderaan staat: *ACHT-* moet zyn: *AGT-*
16 bovenaan staat: *ACHTSTE* moet zyn: *AGTSTE*
29 Reg. 10 staat: myn vader moet zyn: myn' vader
33 — 16 staat: overrom peld: moet zyn: overrompeld:

MEMORANDUM FOR THE RECORD

On the 1st day of January 1900, the following was received from the Hon. Secretary of the Interior, Washington, D. C.:

For the purpose of the proposed survey of the public lands in the State of California, it is desired to have a list of the names of the persons who have been granted patents for the same, together with the date of the grant, and the amount of the purchase money paid therefor.

Very respectfully,
J. M. [Name]

